

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقابزرگ

بسم اللہ الرحمن الرحيم

# مسجد و مدرسه آقابزرگ (کاشان)



نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

فهرست :

پیشینه تاریخی

گذری در بنا

مشخصات بنا

سازه و هشتاد و نهادی

صفحه مرکزی

مفهوم ( گنجیدخانه )

شبستان های چهل سوئی

بادگیر ها

مسجد

ملحقات صحن شرقی صحن غربی و

آرامگاه خاندان نراقی

مدرسہ علمیہ

ملحقات صحن جنوبی طبقه ی تمثانی

تلفیق برابر دو عمکرد مسجد و مدرسہ

نظافه هندسی بنا

ترکیب مجمی

تناسبات

انطباق با اقلیم

انواع فضاهای باز نیمه باز و بسته

تزئینات

جایگاه تاریخی محمایی بنا

ویژگیهای بنا

**پیشینه تاریخی :**

ساختمان این بنا در روزگار پادشاهی محمدشاه قاجار آغاز گردید و در سالهای نخستین سلطنت ناصرالدین‌شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ق/۱۸۹۵-۱۸۴۸م) به پایان رسید.

کتیبه‌هایی مورخ ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۸، ۱۸۴۷ق/۱۸۵۲، ۱۸۴۸، ۱۸۴۷، ۱۸۴۶م، به ترتیب در صفة شبستان، داخل شبستان زیر گنبد نیز بر ازاره محراب و سردر ورودی مسجد، این سخن را تأیید می‌کند (مشکوتی، ۲۶۸-۲۶۹). به نظر می‌رسد که این مجموعه بنا به روی آثار به جای مانده پس از زلزله ۱۱۹۲ق/۱۷۷۸م یا دوره‌های گذشته ساخته شده باشد، بخصوص شبستان ۴۰ ستون شمالی مسجد که احتمالاً پیش از احداث گنبدخانه بر روی بقایای خانقاہ، مسجد، مقبره و مدرسه خواجه تاج‌الدین (متعلق به اواسط سده ۹ق/۱۵م) ساخته شده است. تلفیق این شبستان با مسجد و مقبره‌ای که بعداً در کنار آن ایجاد گردید، یکی از زیباترین و بهترین نمونه‌های ایجاد هماهنگی و اتصال دو بنا در کنار هم است؛ اما ۴۰ ستون غربی گنبدخانه یعنی مهمترین بنایی که بعدها به قسمت اصلی و گنبد خانه الحاق شد به معماری بنای مقصوره لطمeh زده است.

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۰-۹۱

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقا بزرگ

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقابزرگ

؛ زیرا معمار بزرگ مسجد بنای گنبدخانه را بدان سان طرح افکنده بود که از چهار سوی به فضای باز راه داشته باشد تا در تابستان طاقت‌فرسای منطقه با جریان یافتن هوا در پیرامون گنبدخانه تهویه و تبرید به صورت طبیعی انجام گیرد، لیکن در زمان حاج ملام محمدعلی مجتهد نراقی فرزند آقابزرگ (در ۱۲۸۵ق/۱۸۶۸م)، شبستان غربی گنبدخانه بنا گردید و از این سوی ارتباط با فضای خارج مسدود شد. در سالهای بعد نیز در بعضی قسمتها، بخصوص در و پنجره‌های مجموعه، از جمله ۲ اطاق گوشواره‌های بالاخانه طرفین ایوان اصلی گنبدخانه و ۴ اطاق بالاخانه سردر ورودی تغییراتی داده شد: در و پنجره‌های ارسی بالارو تبدیل به درگاههایی با دو نیم دایره گردید که در معماری ایرانی سابقه نداشت و از زمان بازگشت ناصرالدین‌شاه از سفر دوم اروپا در بنها معمول شد، نیز حدفاصل گنبدخانه و شبستان غربی با ۳ همبسته مشبّک چوبی با ارسی‌های بالارو از هم جدا می‌شد. بعد از آنکه موریانه چوبها را از بین برده با جای آنها درهای فلزی کار گذاشته شد، ولی سازمان ملی حفاظت آثار باستانی در سالهای اخیر این درهای فلزی را به همبسته‌های چوبی با درهای ارسی تبدیل کرده است..

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

در و پنجره‌های مشبک و بالارو حجرات مدرسهٔ تحتانی نیز به همین ترتیب از بین رفته بود که آنها نیز در سالهای اخیر به صورت نخستین خود بازگردانیده شده است. جز اینها و برخی دگرگونیهای اندک دیگر در بعضی قسمتهای مجموعه، بنا دست‌نخورده و تقریباً سالم به جای مانده است.

**گذری در بنا :**

یکی از مشخص ترین ویژگی های این بنا تعدد عملکردهاست که به نحو مطلوبی در سطح زمینی که به نسبت عملکردهای موجود وسعت کافی ندارد و از نظر تناسبات نیز مطلوب نیست، جای داده شده اند. عملکردهای موجود در مدارس علمیه عمدتاً محدود و مشخص است و حتی در مدارس بزرگ که عمدتاً توسط حکام ساخته می شد از حد عملکردهای سنتی فراتر نمی رفت اما در این بنا علاوه بر ترکیب دو عملکرد مدرسه و مسجد با توجه به محدودیت مکان، همه فضاهای متنوع و مورد نیاز مدرسه و فضاهایی بیشتر از سایر مدارس پیش‌بینی و احداث شده است.

تعداد و تنوع عملکرد، گذر از سادگی به پیچیدگی را در این بعد از ویژگی های بنا نشان می دهد. گذری که با توجه دقیق به نحوه طراحی بنا با در نظر گرفتن محدودیت زمین می توان به دشواری کار طراح پی برد. اقدام به این حرکت خود نوعی تلاش برای بیرون آمدن از محدودیت های طراحی سنتی بناهای عمومی چون مدارس و مساجد تا آن زمان است که در عین تنوع های موجود در طرح به راحتی از قالب های موجود خارج نمی شدند.

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** **فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**  
**معماری اسلامی**  
**۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

**مشخصات :**

مسجد و مدرسه آقابزرگ مجموعه نفیسی است از عناصر معماری و تزییناتی، و ترکیبی از این حجمها و اندامهای متناسب به هم تنیده، شامل: سر در و هشتی ورودی، صحن مرکزی، مقصوره و شبستانها .

**نام :**

**حسین اکبرپور**

**استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**

**معماری اسلامی  
۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :  
مسجد آقابزرگ**

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقا بزرگ

۱- سر در و هشتی ورودی: این قسمت از بنا که از طریق جبهه شمالی به خارج راه می‌باید مشتمل است بر سر در ورودی، در چوبی کنده‌کاری شده نفیس، و سکوهای سنگی دو طرف. در ۳ ضلع سر در ورودی و درست در ارتفاع بالای در چوبی کتیبه‌ای کاشی با قصیده‌ای از حسرت (نام سراینده آن) نصب شده. بالای این کتیبه قطعه سنگی از مرمر حجاری شده حاوی فرمانی از محمدشاه در معاف داشتن قصابان و دباغان از تکالیف دیوانی و در زیر کتیبه شعر، تزییناتی است از کاشیهای خشتی هفترنگ که بدنه دیوار را تا کف سکوها پوشانده است. پس از در ورودی، محوطه نسبتاً وسیع هشتی قرار دارد که دارای سقف کاربندی با تزیینات نقاشی آبرنگ در بدنه‌هاست. از هر دو سوی این هشتی ۲ رشته راهرو وسیع و عریض با طاق‌نماهای عمیق در هر دو طرف و با شیب ملایم، به صحن مرکزی و سایر قسمتها منتهی می‌شود، در وسط هر راهرو یک قسمت سرگشاده به صورت حیاط تعبیه گردیده است. مقابل در ورودی و پس از هشتی محوطه‌ای باز به صورت مهتابی احداث شده که در واقع پشت‌بام شبستان چهل‌ستون شمالی است. همچنین هشتی ورودی، به انبار اتاق خادم و نگهبان راه دارد و نیز ۲ رشته پلکان، آن را به شبستان قدیمی تحتانی و محل دپوخانه و حیاط ارتباط می‌دهد.

نام : حسین اکبرپور

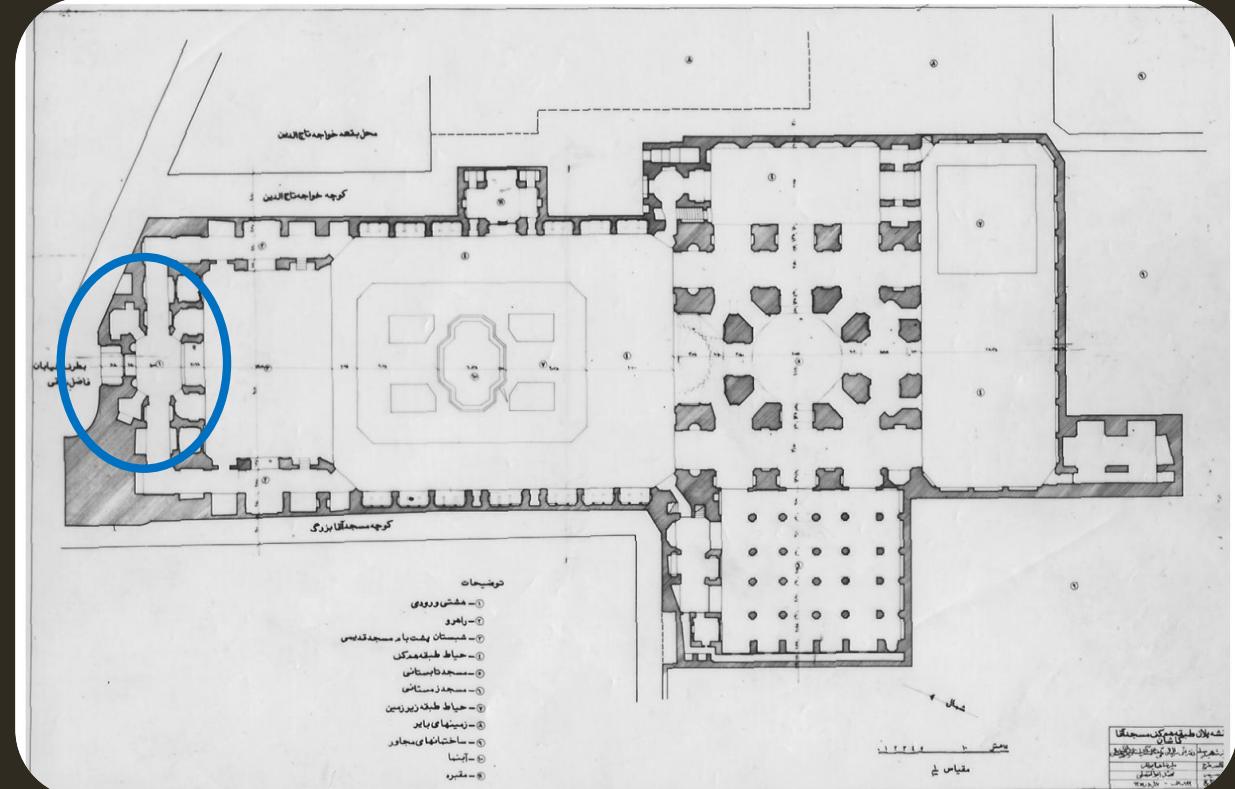
## استاد : فاطمه کشاورز خالقی

# درس : معماری اسلامی

## عنوان پروژہ :

# مسجد آقا بزرگ

سندھ ۹۰۹ دی



سند ۵۰۹ دی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

سند ۵۰۶ دی



هشتمی ۹۰۹ دی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

دب ۹۵ دی

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ



درب ۹۰ دی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

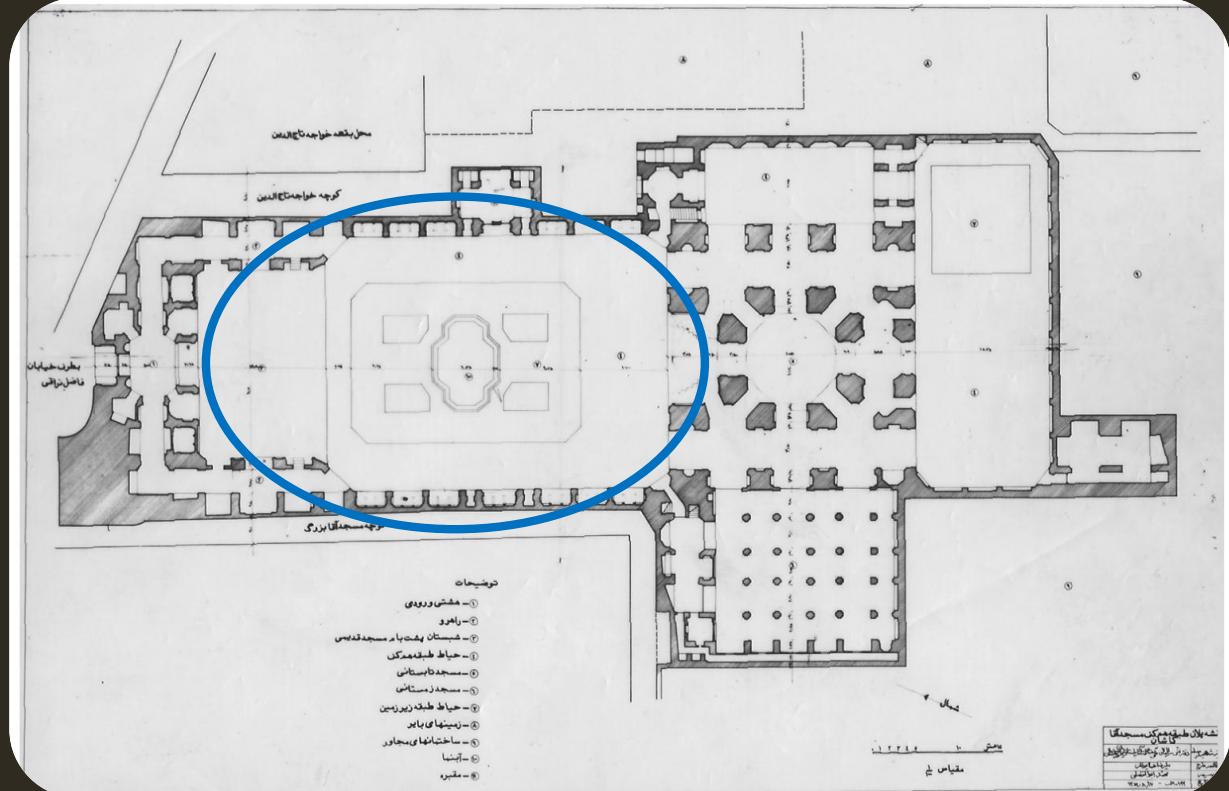
**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقا بزرگ

**۲- صحن مرکزی :** این صحن در ۲ طبقه و مشتمل بر ۲ حیاط فوقانی و تحتانی (گودال با غچه) است. صحن فوقانی (بام مدرس و حجره‌ها) مهتابی مانندی است که از شرق و غرب با ۲ دیوار مرکب از جرز و طاق‌نما محصور شده و از شمال به مهتابی (بام چهل‌ستون) می‌پیوندد و از جنوب به ایوان مسجد راه می‌یابد. گودال با غچه از شرق و غرب به ۱۰ حجره، و از جنوب به ۲ حجره در دو سوی و یک مدرس در وسط و چند اطاق و انبار در ۲ کنج جنوب غربی و شرقی، و از شمال به شبستان شمالی و سرداب زیر آن منتهی می‌گردد. حیاط مرکزی به شکل مربع مستطیل و تقریباً در جهت شمالی - جنوبی ساخته شده و کف آن با آجر، به شکل هرّه، فرش گردیده، با حوضی در وسط به شکل کثیر‌الضلاع و ۴ با غچه در ۴ طرف آن با درختان انار و انجیر و چاه آب و فاضلاب. حجره‌های مدرسه به اندازه یک پله بلندتر از سطح حیاط تحتانی (گودال با غچه) ساخته شده است. ۱۲ حجره آن از طریق ۴ راهرو جنبی به حیاط راه می‌یابند و هر کدام دارای یک پستو و یک بخاری است. ضلع روبروی حیاط حجره‌ها، اسپری با شبکه‌های آجری دارد.

## صفحه مرکزی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقبزرگ

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

دید به داخل(هشتی)



صفحه فوقانی

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ



صفحه زیرین

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

این اسپرها از دو سوی در قابی مستطیل شکل محصور گردیده و پنجره‌ای مشبک در وسط آنها تعابیه شده است. ۴ پلکان سنگی در ۴ کنج حیاط این قسمت را با بام حجره‌ها یعنی حیاط فوقانی که هم‌سطح گنبد خانه است ارتباط می‌دهد و یک رشته پلکان دیگر در میانهٔ ضلع شمالی به سرداد ارتباط دارد. این سرداد به وسیلهٔ هواکشهایی افقی و عمودی به ۲ بادکیر در ۲ قسمت شبستان شمالی راه می‌یابد و شبستان بدین سان تهويه و تبرید می‌شود. در پاره‌ای از اوقات اختلاف درجهٔ حرارت سرداد با حیاط فوقانی به ۲۰ تا ۲۵ درجهٔ سانتیگراد می‌رسد .

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

دید از داخل (۹۰دی)



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

۳- مقصوره یا گنبدخانه : گنبدخانه بر روی پایه عظیم، پیرامونی یک هشت‌ضلعی، بنا گردیده و گنبدی ۲ پوش با دهانه داخلی ۲۰/۱۰ متر آن را پوشانده است. گرداگرد این گنبدخانه رواقهایی به هم پیوسته با پوششی به شکل طاق و تویزه و عرقچین ایجاد شده است. طرح زیربنای این قسمت از مسجد) شامل گنبدخانه و رواقهای اطراف و ایوان اصلی (مستطیلی نزدیک به مربع با ابعاد حدود  $28 \times 30$  متر است. گنبد به صورت ۲ پوسته جدا از هم ساخته شده، ارتفاع داخلی گنبد (کف تا زیر سقف) حدود ۲۱ متر و ارتفاع گنبد داخلی تا نوک گنبد خارجی حدود  $5/26$  متر است. در ارتفاع حدود ۶ متری از کف مقصوره درگاههایی بر بالای ورودی‌های هشت‌گانه ساخته شده که در جانب ایوان به یکدیگر ارتباط می‌یابند. زیر این قسمت کتیبه‌ای حاوی سوره «فتح» به خط ثلث بر جسته از گچ گرداگرد داخل گنبدخانه را می‌پوشاند که در پایان آن تاریخ ۱۲۶۴ق خوانده می‌شود. در ۳ ضلع ایوان ورودی این مقصوره و در طراز کتیبه گچبری داخلی، کتیبه‌ای از کاشی خشتی به خط ثلث سفید بر زمینه لاجوردی نصب شده، مشتمل بر سوره آلنَبَا، در حاشیه‌های بالا و پایین آن کتیبه‌ای دیگر حاوی مرثیه هفت‌بند محتشم کاشانی به خط سُرمه‌ای بر زمینه طلایی نصب گردیده

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقا بزرگ

که در میانه آن جمله «عمل کاتب‌الحروف محمدحسن ۱۲۶۳» نگاشته شده است. هم‌سطح با این کتیبه‌ها و در ۲ طرف جرزهای ایوان جلو مقصوره، اطاقهای گوشواره تعبیه گردیده که هم از رانش جرزهای اصلی ایوان جلوگیری می‌کند و هم فضایی مفید برای استفاده مدرسان و طلاب مدرسه پدید می‌آورد. به احتمال بسیار این اطاقهای گوشواره قبلاً دارای ارسی با ۳ لنگه در چوبی بالارو بوده که اکنون موجود نیست و به جای آنها در هر اطاق ۳ درگاه باز با قوس نیم‌دایره و بدون پنجره دیده می‌شود. در ارتفاع ۱۱ متری از کف مقصوره (گنبدخانه)، در جایی که ۸ ضلعی مستقیماً تبدیل به ۲۴ ضلعی و سپس دایره می‌گردد، در بالای یک ردیف قطار گچی، ۲۴ دهانه مساوی (پرواز) ایجاد شده که یک در میان پُر و خال است؛ از ۱۲ پرواز که به صورت روزنهايی باز ساخته شده، نور و هوای کافی به داخل محوطه گنبدخانه می‌رسد. بالاتر از این ۲۴ قاب مستطیل شکل یا پرواز یک ردیف قطار دیگر و سپس گنبد دوپوش برپا شده است. سطح داخل گنبد زیرین با اندود گچ سفیدکاری شده و مرکز آن با شمسه زیبایی از نقاشی آبرنگ تزیین یافته است؛ اما پوشش خارجی، گنبدی است از نوع شبدری تند با نمایی آجری و بی‌هیچ تزیینی از روکش یا کاشی.

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

سردر و ایوان ورودی شمال گنبدخانه دارای پوششی است شامل یک تَویزه در جلو و نیم گنبدی که زیر پوشش اصلی سقف کاذب آن با رسمی‌بندی آجر و کاشی به صورت مَعْقلی حصیری با شمسهای فوق العاده زیبا در تیزه آن . ایوان با یک ورودی اصلی از وسط به مقصوره و ۲ راه ارتباطی دیگر از راست و چپ به رواقهای طرفین می‌پیوندد. ۲ قسمت سردر که میان ایوان و گنبدخانه واقع است با یک راهرو ارتباطی در نیم طبقه به یکدیگر راه می‌یابند و یک درگاه باز در وسط آن، خارج را به داخل مرتبط می‌سازد. نظیر این درگاه در ۳ طرف دیگر مقصوره نیز عیناً تکرار شده است. در همین سطح ۲ گوشواره مقرنس در ۲ گوشۀ ایوان به زیبایی مجموعه افزوده است. ازاره ایوان با کاشی خشتی ۷ رنگ، نمای سرپایه‌های ۲ طرف با ۳ ردیف قاب عمودی دارای دورهای (قوسه‌های) جناغی و پشت بغلها با آجر و کاشی معقلی تزیین یافته است. پشت بغل (لچکی) نمای ایوان با کاشی به شیوه معقلی آرایش یافته و بر روی پایه‌های طرفین ایوان، ۲ گلدسته کاشی کاری شده قرار دارد که علاوه بر کمک به استحکام جرزها و پوشش ایوان و استفاده از آن برای گفتن اذان به زیبایی مجموعه نیز می‌افزاید.

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

در میانه این گلdstه کلمات «الله»، «محمد» و «علی» به خط بنایی معقلی تکرار گردیده و بالاتر از آن ۲ ردیف قطار و کاشی کاری معقلی و سپس ماذنه نهاده شده است. یک ردیف پلکان مارپیچ که حول محور ستونی در مرکز و داخل گلdstه دور می زند پشت بام مسجد را به انتهای گلdstهها مرتبط می سازد.

ضلع جنوبی گنبدخانه به حیاطی هم سطح با حیاط فوکانی منتهی می گردد. در جنوب شرقی گنبدخانه نیز حیاطی کوچک و مربع شکل و هم سطح با گودال با غچه احداث شده است که به اطاقدا و تأسیسات رفاهی مسجد راه دارد. همچنین در خارج از رواقهای گنبدخانه، در ضلع شرقی، حیاط خلوت کوچک تری، هم سطح با حیاط فوکانی تعبیه شده که با یک ورودی فرعی و سر در و هشتی کوچکی به محوطه شرقی مسجد راه می یابد. در بیرون این قسمت، یعنی جبهه شرقی مسجد، سابقاً خانقاہ و مدرسه و مقبره خواجہ تاج الدین قرار داشته که اکنون از آن مجموعه فقط مقبره که از بنایهای سده ۹ ق / ۱۵ م است به جای مانده. دیوارهای شرقی و غربی صحن حیاط اصلی از جرزهای آجری و دهانه های صفحه هایی به شکل ایوانچه یا طاق نما (در ارتفاع نیم متری از کف حیاط) ترکیب یافته با دورهای قوسهای جناغی که فقط پشت بغلها با کاشی کاری معقلی تزیین شده است. بعدها در جانب شرقی بر محور عرضی صحن، آرامگاه خاندان نراقی به صورت اطاقدا شکم دریده خارج از محوطه مسجد بنا گردید.

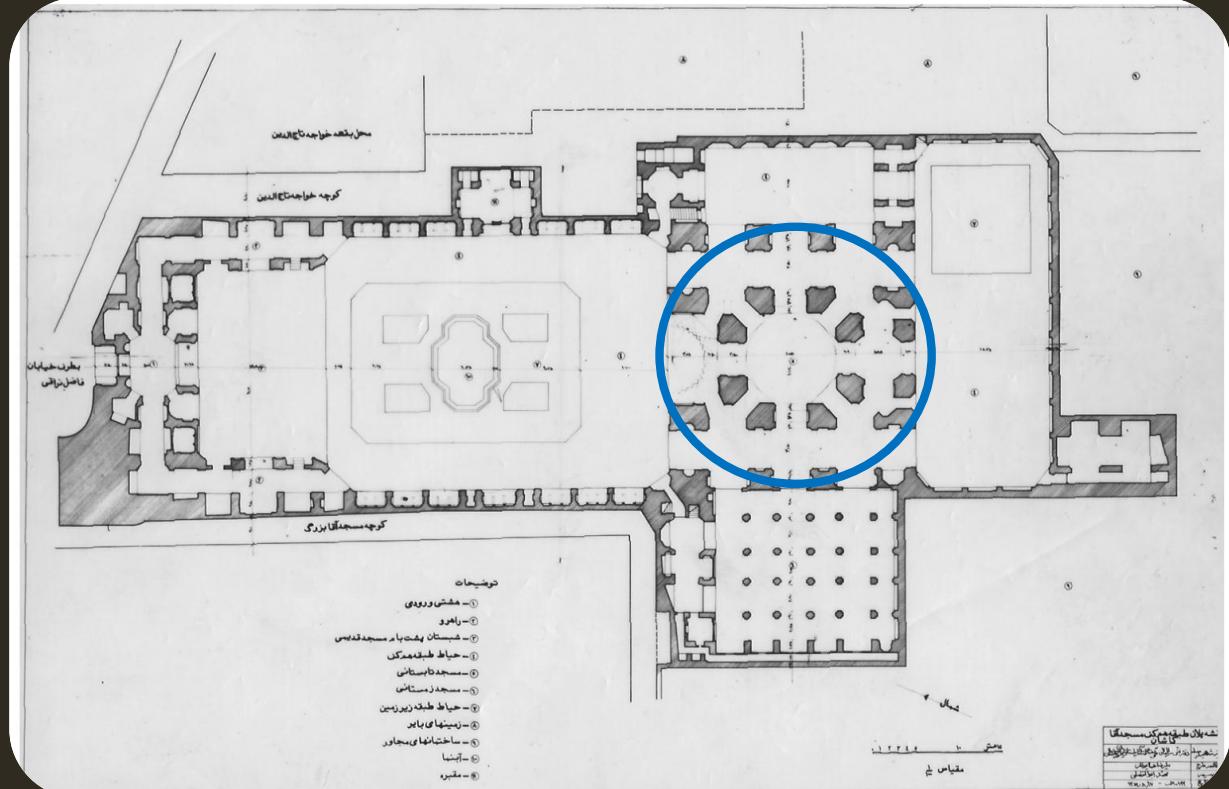
نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## گنبدخانه



## گنبدخانه - گلستانه ها



نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :

معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

فضای زیر گنبد



نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

گنبدخانه



نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :

معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

(۶۹)



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## تزيينات گنبدخانه



نام :

حسين اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :

معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پروژه :  
مسجد آقا بزرگ

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

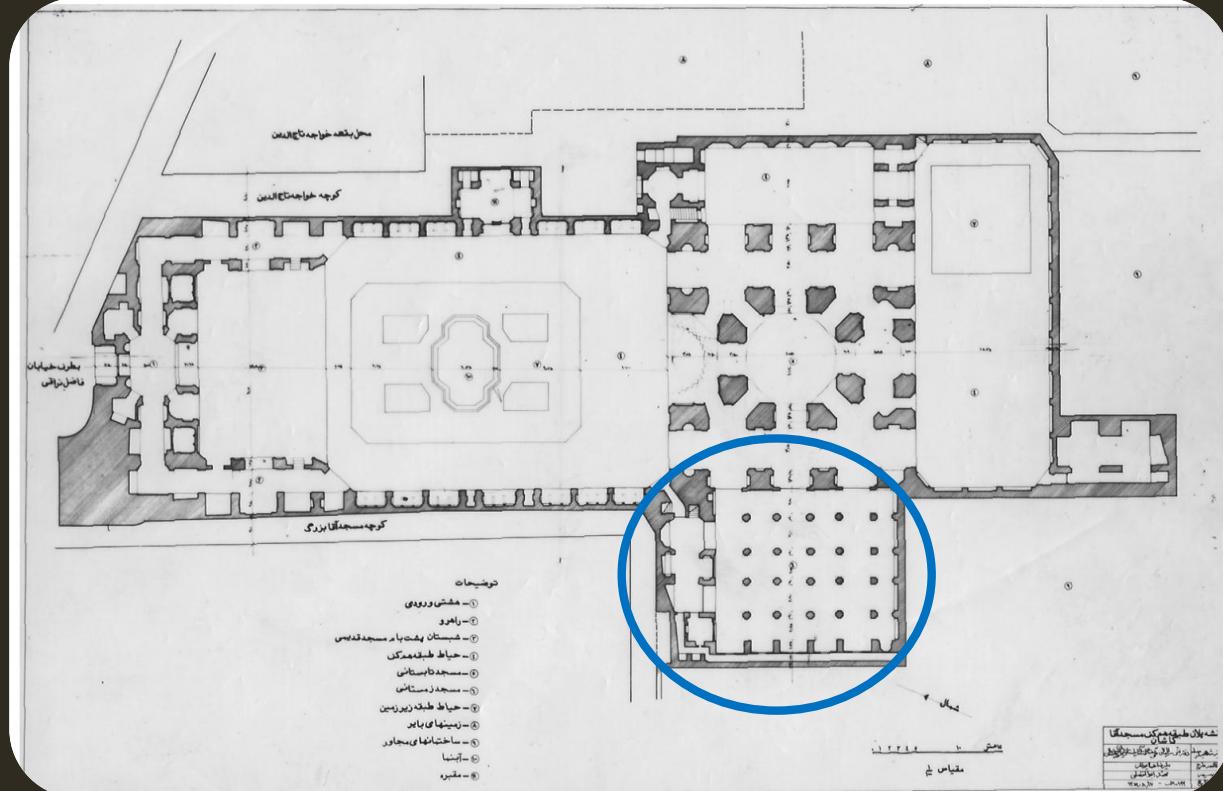
**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقا بزرگ

**شبستانهای چهلستونی:** این مجموعه دارای ۲ شبستان چهلستونی است، یکی در جبهه غربی گنبدخانه که اندک زمانی پس از بنای قسمت اصلی ساخته شده و دارای ۲۰ ستون آزاد و ۳۰ چشمه طاق عرقچینی آجری است که در قسمت شمالی آن راهرو ارتباطی و پلکان پشت‌بام و محلی برای وضوخانه قرار دارد؛ و دیگری شبستان زمستانی که در جبهه شمالی مسجد و صحن اصلی حیاط واقع است و پایه‌های آن قبل از احداث گنبدخانه بر روی پایه‌های موجود بنایی که بر اثر زلزله یا عوامل دیگر ویران شده بود ساخته شده است. این شبستان دارای ستونهایی از آجر و خشت و پوشش عرقچینی با گوشه‌سازی و رسمی‌بندی است که پوشش آجری عرقچین آن با نقوش هندسی آجر و کاشی تزیین گردیده است. در وسط هر چشمه روزنی با پوشش سنگ مرمر تعییه شده که از آنها نور طبیعی ملایمی به درون شبستان می‌تابد. این شبستان یک محراب گچی در وسط دیوار دارد و به‌وسیله یک رشته پلکان به هشتی ورودی مسجد می‌پیوندد که راه ارتباط اصلی آن با خارج مسجد است و به‌وسیله ۲ ورودی دیگر به حیاط مرکزی و صحن گودال باگچه نیز ارتباط دارد. در جانب شمال غربی این شبستان یک حیاط خلوت، یک حوض و محلی برای وضوخانه احداث شده که با پلکان ارتباطی یاده شده، به هشتی ورودی اصلی مسجد متصل می‌گردد. این پلکان و راه ورودی آن اکنون مسدود است .

# شیستان غربی



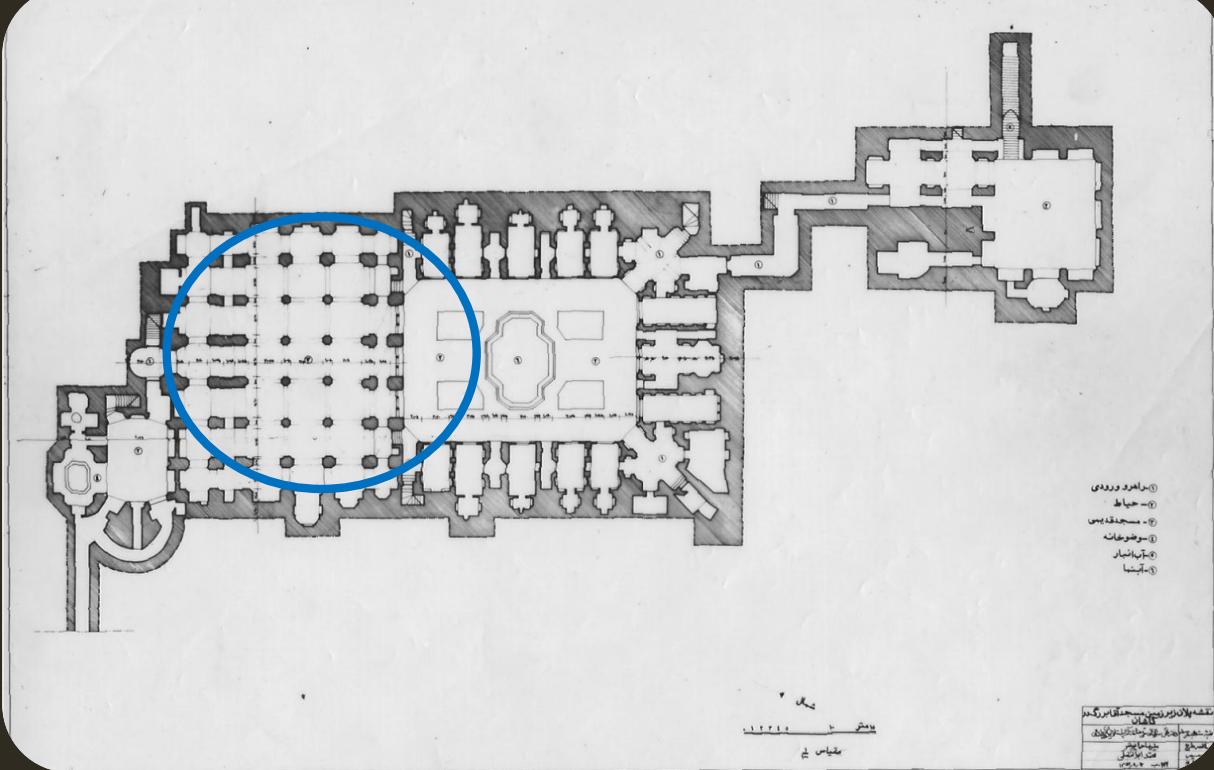
نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## شبستان شمالی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

# شیستان



نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :

معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

شیستان



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

**بادگیرها :**

دو بادگیر در دو طرف و کمی جلوتر از بنای سردر با ارتفاع و ابعادی متناسب بر جلوه و زیبایی بنا افزوده اند. از بادگیرها توسط کانالهایی هواخشک به مدرسه تابستانی رسانده می شود. بادگیرها در عین حالت ایستادگی و وقاری که ایجاد کرده اند، تناسب و تعادل بین دو بخش حجمی متفاوت بنا یعنی سردر و مسجد را نیز کامل می کنند

**نام :**

**حسین اکبرپور**

**استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**

**معماری اسلامی  
۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ**

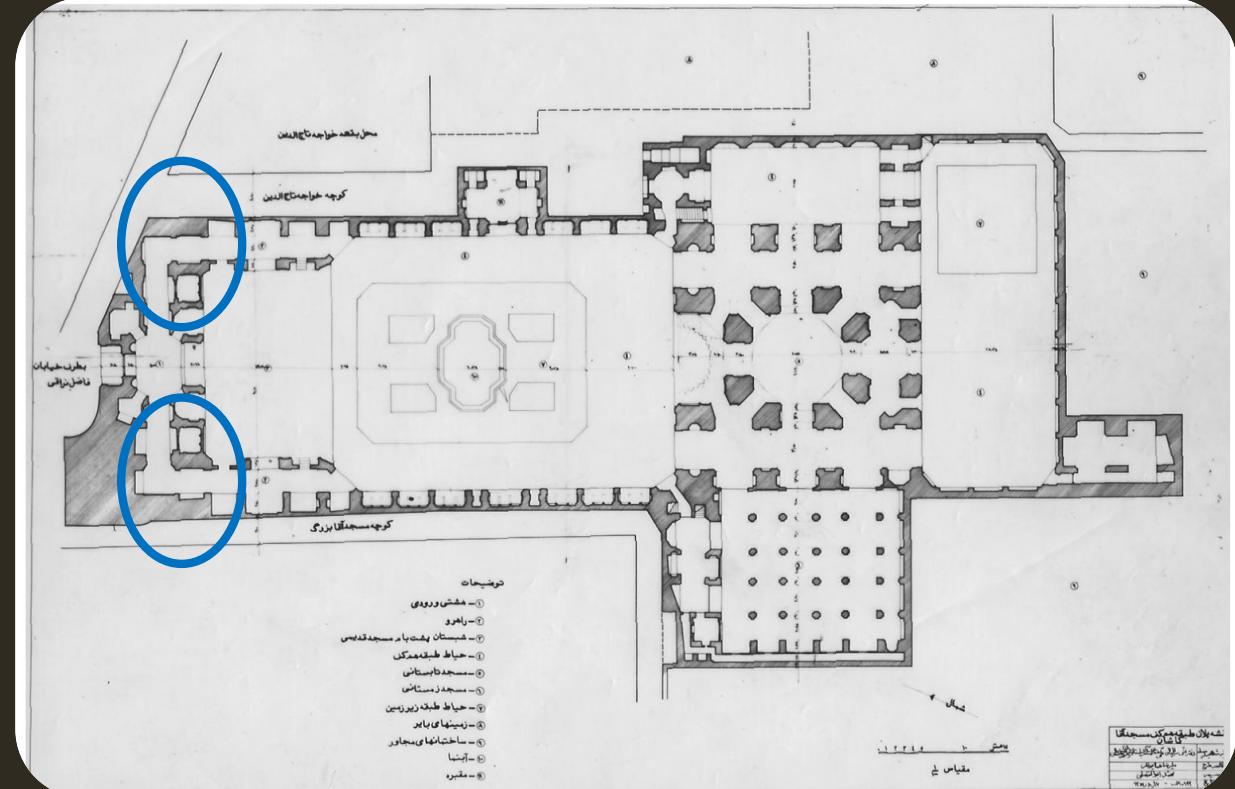
نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## بادکندها



## بادگیرها



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

**مسجد :**

بخش مسجد بنا با سایر مساجد موجود تفاوت‌هایی دارد. بنا بر سنت معمول مساجد در ایران، شبستان اصلی و گنبدخانه معمولاً در چهار جبهه یا حداقل سه جبهه بسته هستند، به خصوص جهت محراب حتماً بسته و بدون در و پنجره ساخته می‌شده است اما در این بنا بر خلاف مساجد موجود، در ابتدا بخش گنبدخانه در فصول گرم و تابستان‌های داغ منطقه کویری می‌شد اما بعد از احداث بنا به شیوه گفته شده در سمت غرب آن شبستان وسیعی بنا شد که به وسیله سه درگاه بزرگ با پنجره چوبی سبک به محوطه گنبدخانه راه دارد و از این شبستان به عنوان فضای اصلی مسجد استفاده می‌شود. مسجد شامل گنبدخانه ای است با مقصوره وسیع مربع که روی هشت پایه ضخیم و جرزهای قطور قرار دارد. گنبد دو پوسته آجری به صورت گستته میان تھی است و در اطراف آن روی گوشواره‌های ایوان مرتفع جلو گنبد، دو گلدسته با پوششی از کاشی معرق ساخته شده است. آنچه در تناسبات این بخش جلب توجه می‌کند، ارتفاع زیاد آن است. به خصوص ارتفاع زیاد گنبد آن که با توجه به گلدسته کوتاه و باریک بسیار جلب توجه می‌کند. گنبد حدود ۶ متر از گلدسته بلندتر است.

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** **فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**  
**معماری اسلامی**  
**۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

محراب مسجد در زاویه جنوبی گنبد با تزیینات مقرنس و گچ کاری و کتیبه ای که تاریخ احداث به سال ۱۲۶۴ درآن آمده است، در محلی واقع شده که در معماری مساجد چندان متداول نیست. از آنجاکه جبهه جنوبی مسجد باز است، قرارگیری محراب که جهت جنوب غربی دارد در دیوار غربی دور از انتظار نیست. در آغاز جبهه غربی مانند سه جبهه دیگر باز بوده و تنها دهانه بسته آن همین دهانه ای بود که محراب درآن احداث شده است. اما در شبستانی که در بخش غربی بنا احداث شده نیز همچنان محل محراب در منتهی الیه گوشه جنوب غربی و در جهت قبله قرار گرفته است.

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقا بزرگ

گفته می شود بنابر حديثی در صورت مخیر بودن در جماعت، قرار گرفتن در سمت راست امام جماعت، اولی تر است؛ بدین لحاظ محراب بخصوص در بخش شبستان در این قسمت قرار گرفته است. نکته دیگر این است که با وجود محراب در این بخش درهنگام جماعت حداکثر استفاده از فضا می شود. چراکه اگر محراب در محور وسط آنگونه که سنت است قرار می گرفت، بخش وسیعی از شبستان در قسمت جنوب غربی در هنگام جماعت خالی می ماند؛ و این تصمیم به منظور بهترین استفاده از فضا بوده است. در بخش جنوبی شبستان زمستانی فضاهایی وجود دارد که کاربری های اولیه آن برای نگارنده روشن نیست، اما هم اکنون به صورت وضو خانه و انبار مورد استفاده قرار می گیرد. لازم به ذکر است که از این شبستان زمستانی به دلیل بسته بودن فضا به عنوان شبستان اصلی مسجد استفاده می شود.

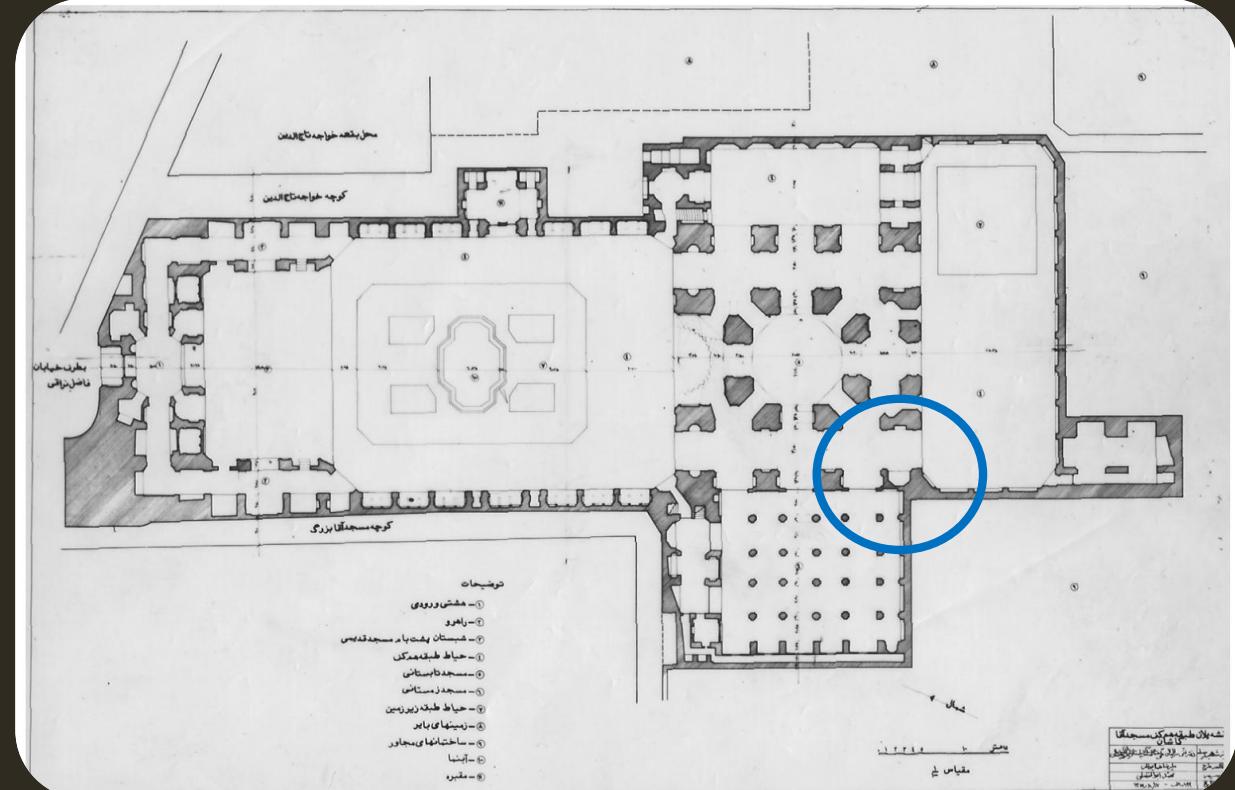
نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## محراب



محراب



نام :

حسین اکبرپور

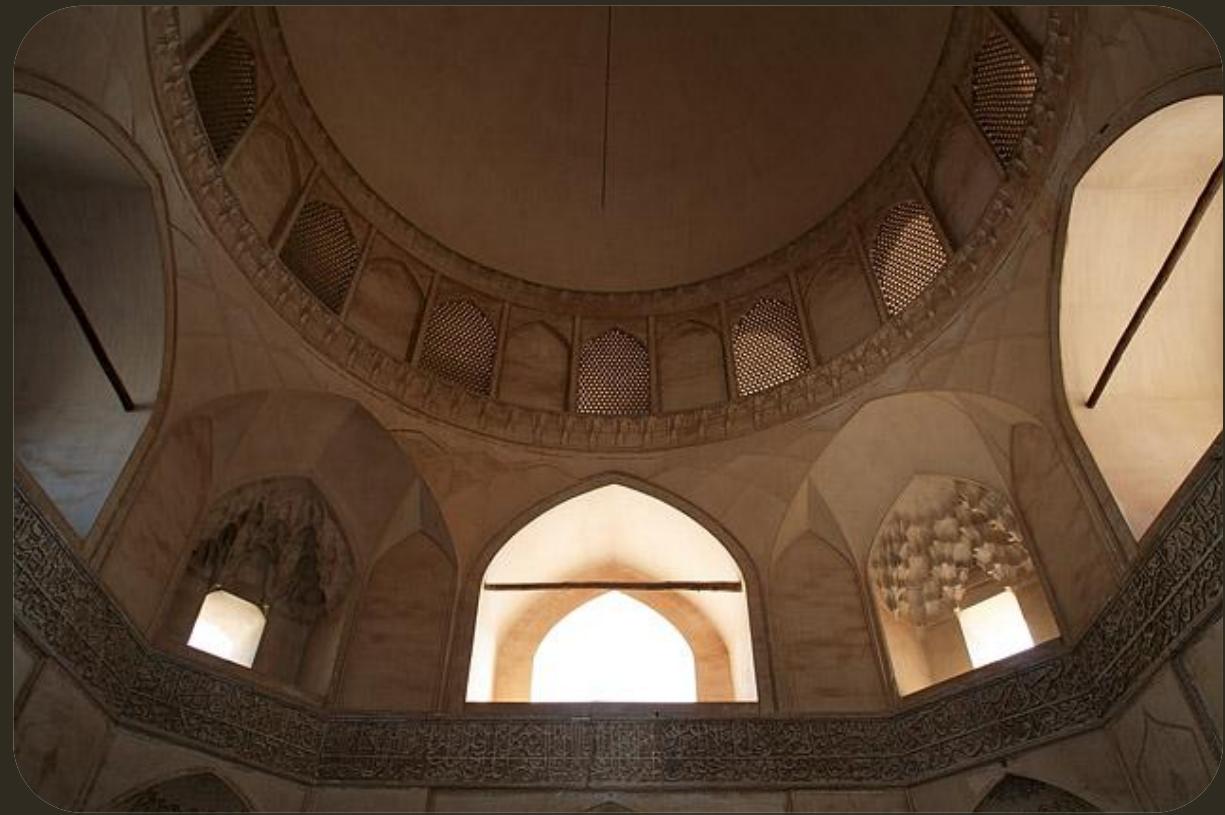
استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :

معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## گوشواره ها



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

ملحقات صحن شرقی

صحن غربی و آرامگاه خاندان نراقی :

صحن شرقی و غربی مسجد که در واقع سقف حجره های مدرسه است، راهروهای وسیعی را می مانند که در دو طرف خود، بنای سردر و بنای مسجد را دارند با غرفه هایی که نما سازی شده اند و ایوانچه های کوچکی را بوجود آورده اند. در چهار زاویه ای این راهرو، پله هایی برای ورود به طبقه ای تحتانی و حجره های مدرسه وجود دارد.

در وسط غرفه های شرقی صحن مقبره ای است که محدوده ای آن تا حدی خارج از محوطه ای مسجد و مدرسه اما به صحن متصل است. روی کاشی های بالای صفحه با خط نستعلیق عبارت «آرامگاه ابدی خاندان نراقی» نقش بسته است. در میان درگاه های صفحه بر لوحة ای از سنگ مرمر آسامی افرادی از خاندان نراقی که در این مقبره مدفون هستند، آمده است.

نام :

حسین اکبرپور

استاد : کشاورز

درس :

معماری اسلامی

عنوان پژوهه :

مسجد آقا بزرگ

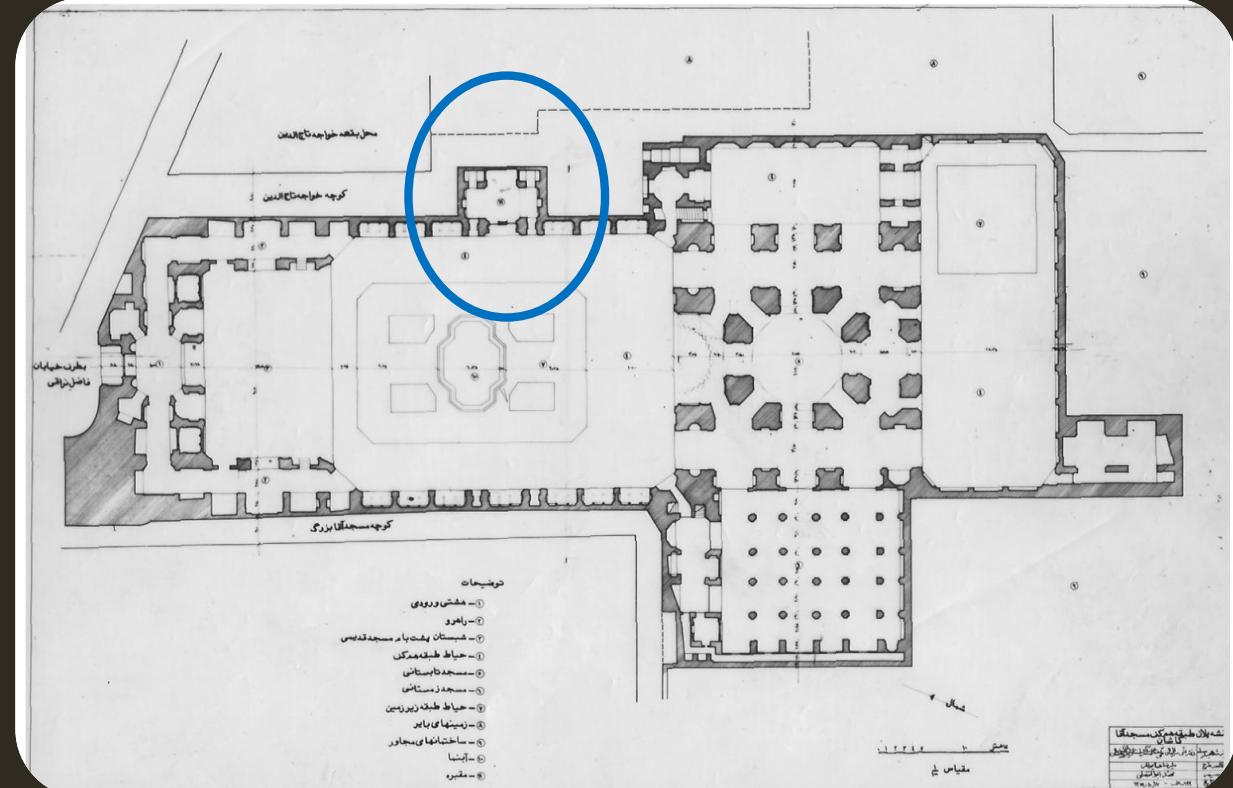
# مقبره خاندان نراقی

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ



## مقبره خاندان نراقی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## مقبره خاندان نراقی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

**مدرسه علمیه :**

مدرسه‌ی علمیه در طبقات تحتانی اطراف صحن که به صورت گودال باعچه است قرار دارد و دارای دوازده حجره در سه طرف است. یک مدرس بزرگ بادو راهروی جنبی که راه ورود به حجره‌ها را نیز ممکن می‌سازد در جبهه‌ی جنوبی قرلر دارد. حجره‌ها طراحی خاص خود را دارند. هر حجره چند طاقچه و یک صندوقخانه دارد. راه ورود به حجره‌ها از طریق راهروی کناری است.

در جبهه‌ی جنوبی، شبستانی روی مسجد قدیمی موجود احداث شده است که با فاصله‌ی چند پله به صورت نیم طبقه بالاتر از صحن مدرسه قرار دارد. این بخش که هم اکنون نیز به عنوان مسجد قدیمی مورد استفاده‌ی فراوان دارد به وسیله‌ی شکستگی‌هایی که برای نور گیری در سقف آن ایجاد کرده اند واجد فضای روشن و مطلوبی است. در عین اینکه این نورگیرها در صحن مسجد جلوه‌ی خاصی بدان داده است. در قسمت تحتانی این مسجد سرداب کوچکی به صورت مدرس قرار دارد که به شکل نیم طبقه پایین صحن مدرسه واقع شده است.

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** **فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**  
**معماری اسلامی  
۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

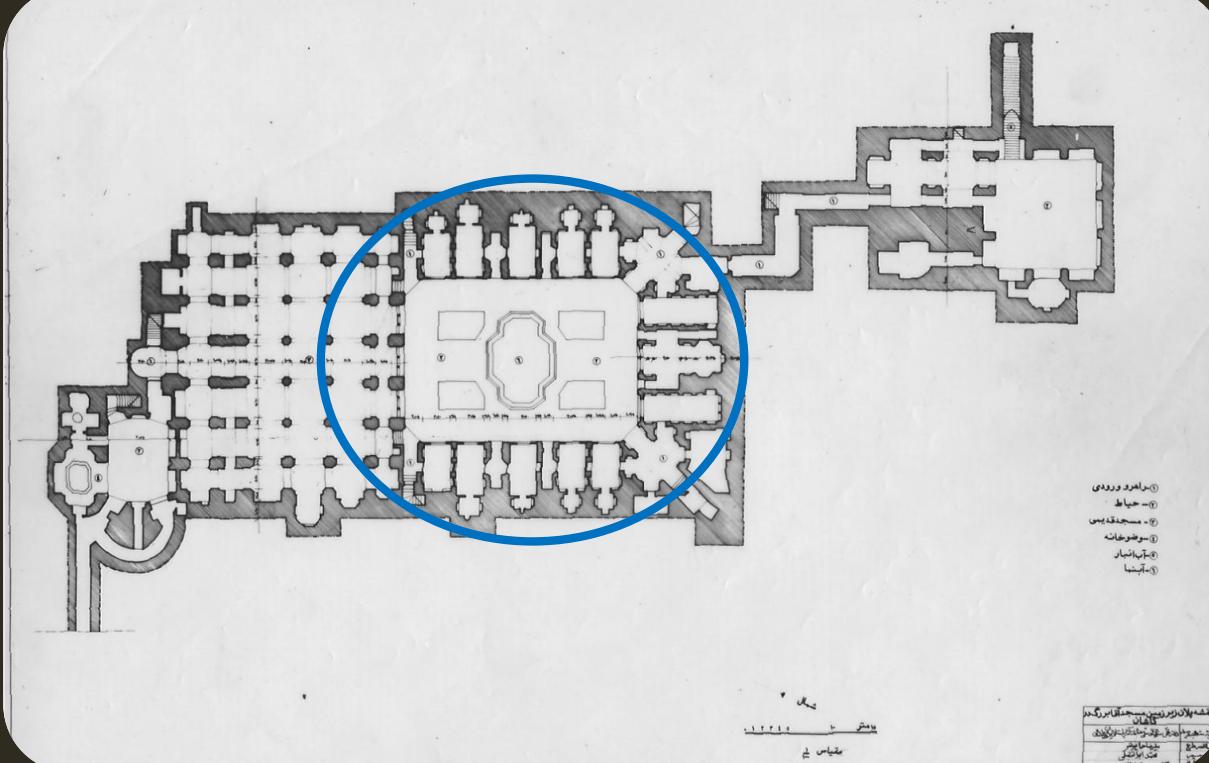
**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

از بادگیرهای دو طرف سردر به وسیله‌ی کانال‌های هوای خنک به این فضا می‌رسد. با این اوصاف، این بخش که در واقع جبهه‌ی شمالی بناست، در چهار طبقه احداث شده است. دو طبقه سردر و دو طبقه مدرس تابستانی و مسجد قدیمی است که در معماری سنتی چندان متداول نبوده است. پله‌های ورود به مسجد در چهار گوشه صحن مسجد قرار دارد. در محل ورودی مدرسه اتاق‌هایی برای انبار و خادم مدرسه پیش بینی شده است.

## مدرسۀ علمیه



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

ملحقات صحن جنوبی طبقه ی تحتانی :

هم سطح با مدرسه از یک ورودی که در گوشه ی حیاط قرار دارد به وسیله ی راهرویی طولانی به صحن دیگری می رسیم که چند کاربری دیگر دارد. در یک طرف راه به انباری دارد. در یک طرف اتاقی که در آن چاه آبی وجود داشته و در طرف دیگر که وضوخانه که بعدا اضافه شده اند. در وسط راهرو برای ارتباط با طبقه ی بالا راه پله ی دیگری نیز وجود داشته است. اطراف صحن را با تاق نماهایی آجری زینت داده اند. در بخش جنوب غربی نیز در پی راهرویی اتاقی وجود دارد که عملکرد خاص آن بر نگارنده روشن نشد.

نام : حسین اکبر پور

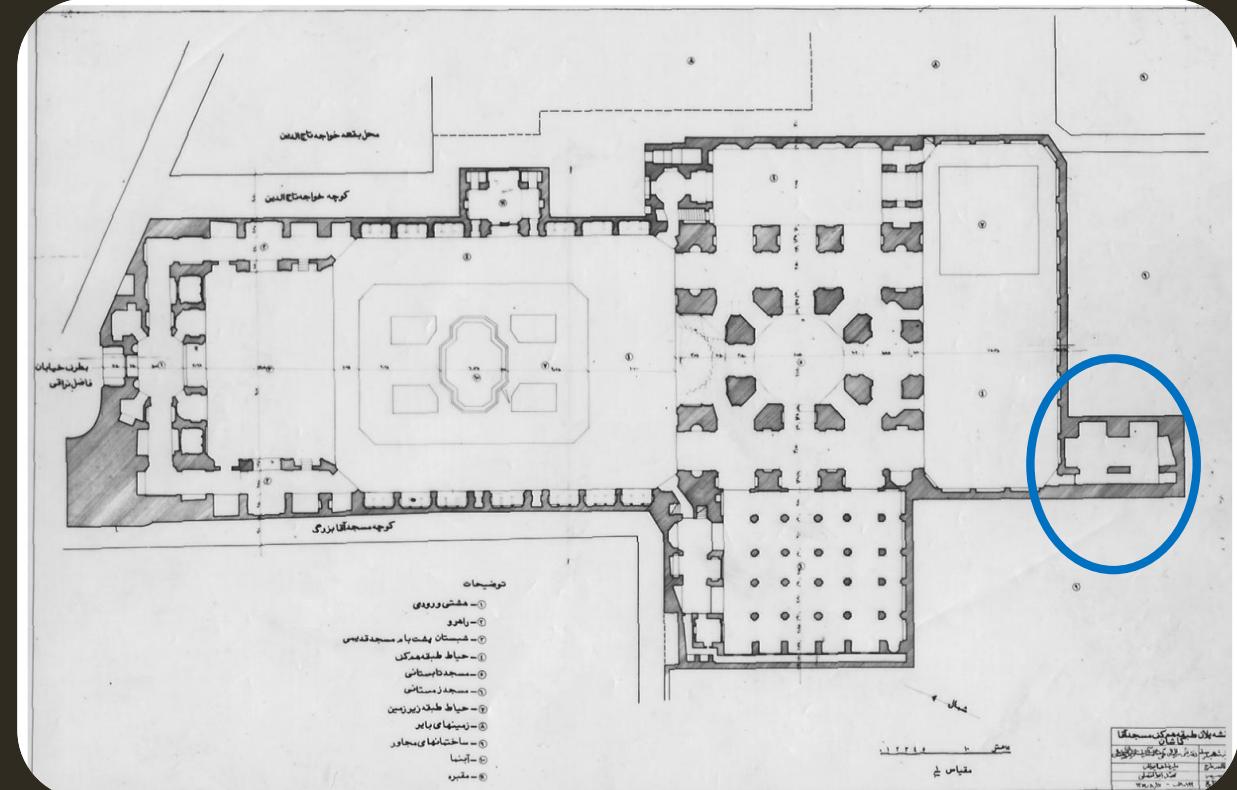
## استاد : فاطمه کشاورز خالقی

# درس : معماری اسلامی

## عنوان پروژه :

# مسجد آقابزرگ

## اتاق (گوشه حیاط الماقی)



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## تلفیق برابر دو عملکرد مسجد و مدرسه :

در معماری مساجد و مدارس معمولاً این دو عملکرد به صورت جدا وجود داشته اند و در صورت تداخل یکی از عملکردها که معمولاً مدرسه بوده است به شکل بسیار فرعی مطرح می شده است مانند مسجد-مدرسه رحیم خان در اصفهان؛ بنای اصلی مسجد است که در اطراف صحن حجره هایی هم برای طلاب داشته است. اما در این نمونه دو عملکرد مسجد و مدرسه با اهمیتی نسبتاً مساوی خودنمایی کرده اند هیچ یک دیگری را تحت الشعاع قرار نمی دهد و به این دلیل معمار امکان استفاده از ترکیب جدید به خصوص حجمی و عملکردی در بنا را به دست آورده است.

مسجد بنابر سنت به صورت کاملاً جدا از هر عملکردی دیگری به خصوص مدرسه و فقط در جوار آن ساخته شده است یعنی در عین این که در طبقات قرار دارند کاملاً جدا از یکدیگرند. در معماری مساجد سعی می شده است هیچ فضایی حتی حجره های مدرسه که در آن افراد زندگی روزانه را می گذرانند، ارتباط مستقیم با فضای مسجد نداشته باشد. ترکیب مسجد و مدرسه و تعدد عملکردها نیز که به نحو شایسته ای حل شده است خود وجه مشخصه دیگر این بناست.

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

در ترکیب دو سنت طراحی مدارس علمیه و مسجد هرچند سعی شده اصول محترم شمرده شود اما در نهایت بنا واجد تحرک و تنوع فضایی شده است که تفاوت های عمدی با بناهای پیش از خود دارد.

**نظام هندسی بنا :**

در عین استفاده از نظام هندسی بناهای سنتی، در مواردی از سنت های متداول استفاده شده است. مدرسه تقریبا هماهنگ با الگوی سنتی مدارس شکل گرفته است، در عین اینکه ابتکاراتی در طراحی مدارس و مسجد قدیمی و به خصوص سرداد طبقه زیرین که به عنوان مدرس نیز استفاده می شود وجود دارد. اما در بنای مسجد تفاوت هایی با مساجد سنتی دیده می شود. در ابتدا باز بودن مسجد از چهار طرف بارزترین آن است. به نظر می آید سازنده بنا به دلیلی تلاش می کند تا خود را از محدودیت های فرم و خلق فضاهای موجود آزاد سازد. در این میان اشکالاتی نیز دیده می شود. مهم تر از همه مکان قرار گیری قبله و محور جهت قبله است که تا حدی زیر پا گذاشته شده است. در واقع آن اهمیت محوری که جهت قبله داشته تا حدی مخدوش شده است. کمی عجیب به نظر می رسد که سازنده هنرمند و آگاه بنا از این مسئله آگاه نبوده باشد. شاید محدودیت هایی باعث این تصمیم شده باشد.

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** **فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**  
**معماری اسلامی**  
**۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
**معماری اسلامی**  
**۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

آنچه که در این بنا جلب توجه می کند تناسبات زمین موجود است که بسیار کشیده و نامتناسب است. دیگر این که سازنده بنا به دلیل وجود مسجد قدیمی و سعی در احیای آن محدودیت داشته است. جهت قبله مسجد اصلی در واقع به دلیل تبعیت از مسجد قدیمی به این صورت درآمده است. وجود بنای تاریخی در جبهه شرقی به نام بقعه خواجه تاج الدین که قدمتی حدود ۷۰۰ سال دارد و محدودیت گسترش بنا را در آن جهت نشان می دهد، در تصمیم گیری معمار برای محوربندی بنا بی تأثیر نبوده است.

**ترکیب حجمی :**

شاید توجه به ترکیبات و تنوع فضایی و حجمی در این بنا به بتوان مشخصه اصلی و دلیل عمدۀ خاص بودن این بنا در بین بناهای هم عصران دانست. ترکیب دو عملکرد، استفاده از گودال با غچه، عدم تبعیت دقیق از نظام هندسی سنتی معماری مساجد، محدود کردن تزیینات در نمای اصلی و نمایش مصالح اصلی در همه سطوح را می‌توان از زمینه‌های این مسئله دانست. ترکیب دو عملکرد مسجد و مدرسه که هر کدام ویژگی خاص خود را دارند و بخصوص استفاده از گودال با غچه باعث شده است تا با استفاده از تنوع عملکردها به این مهم دست یابد. استفاده از بنایی به عنوان سردر که معمولاً در معماری مدارس یا مساجد چندان متداول نیست و انسان را بیاد با غهای قدیمی می‌اندازد، جدا بودن حجمی بنا و ایجاد سه ارتفاع متفاوت توسط سردر، رواقهای شرقی و غربی و در نهایت در گنبدخانه مسجد با ارتفاعی که بسیار بیشتر از حد انتظار است و در عین حال استفاده از دو بادگیر برای ایجاد تعادل حجمی مجموعه، همچنین استفاده از ارتفاع منفی گودال با غچه، تنوع حجمی بدیعی را بوجود آورده است.

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** **فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**  
**معماری اسلامی**  
**۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

**تناسبات :**

معمار این بنا با قرار دادن انسان در فضایی با تناسبات حساب شده، در ایجاد احساس آرامش معنوی دلخواه این دو عملکرد بسیار موفق بوده است. بخصوص در گودال باغچه که حیاط مدرسه علمیه است. در این بنا گودال باغچه باعث بوجود آمدن فضایی محصور برای مدرسه شده است. با ایجاد صحن مسجد در اطراف و سقف مدرسه علمیه بطوری که دیوارها با فاصله از گودال باغچه قرار گیرند، هرچند سازنده بنا از جهاتی طراحی خود را دچار مشکلاتی ساخته اما در نهایت بهترین و مناسبترین تناسبات را برای انسانی که در حیاط مدرسه علمیه ایستاده، ایجاد کرده است. طلبه ای که در این مدرسه درس می خواند در عین استفاده معنوی از جلوه های روحانی بنای مسجد، که پیش رویش قرار دارد، محیطی آرام و فضایی نیز برای مطالعه در اختیار دارد.

**نام :**

**حسین اکبرپور**

**استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ**

## انطباق با اقلیم :

یکی از بارزترین خصوصیات معماری ایران، هماهنگی با اقلیم و پاسخگویی به همه نیازها در این بعد است. دربنای حاضر علاوه بر اینکه از جهات کلی فضایی، این انطباق وجود دارد، با استفاده از گودال با غچه قدمی دیگر در این راه برداشته شده است. استفاده از این عنصر در بنا علاوه بر ایجاد فضایی مناسب از نظر اقلیمی برای بنا فواید بسیار دیگری را هم دارد که از جمله تأمین مصالح ساخت و دسترسی به آب قنات است. این حرکت هرچند در ایران سابقه داشته، اما استفاده برای مدارس علمیه و بخصوص استفاده به منظور ترکیب دو عملکرد به این صورت دلنشیں مشخصه بنای مسجد-مدرسه آقا بزرگ است. این مسئله امکان ایجاد تنوع حجمی مطلوبی را فراهم آورده است.

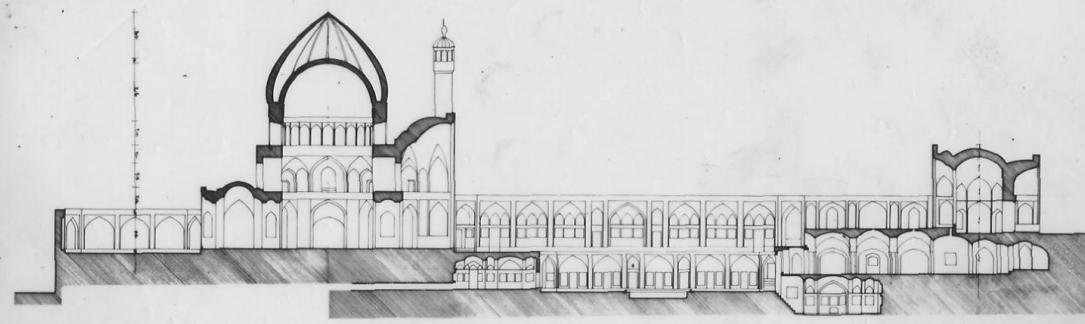
نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

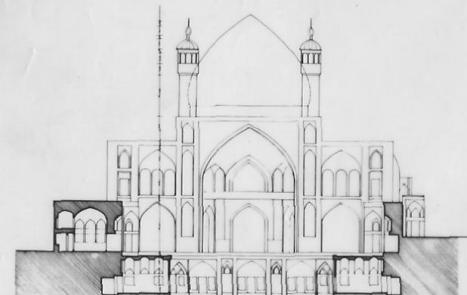
درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## مقاطعی از بنا



بررس آن طوری.. و نسبای صلح غریب



بررس به رعایتی.. و نسبای صلح غریب

پوستر ۱۱۲۳۱۴

مقیاس ۱:۱

نقشه پوشش آن، مساحت کلی از	
۷۰۰	متر مربع

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

**نام :**

**حسین اکبرپور**

**استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**  
**معماری اسلامی**  
**۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

**انواع فضاهای باز نیمه باز و بسته :**

استفاده از انواع قابلیتهای فضا بصورت بسته، فضای نیمه باز و فضای باز در این بنا قابل توجه است. از این قابلیتها در جهت ایجاد فضاهای متنوع و ارائه مناظر مطلوب به بهترین وجه استفاده شده است. فضای باز در این بنا به تبعیت از معماری سنتی ایران اما با توجه ودقت بیشتری تعریف شده است . مجموعه ای از عناصر به صورت ترکیبی با تناسباتی متفاوت فضاهایی را شکل داده اند که هرچند فضای باز تلقی می شوند،اما هر گوشه آن هویت و شخصیت خاص خود را دارد. چنانچه انسان انتظار دارد که هر گوشه ای نامی برای خود داشته باشد. فضای نیمه باز در این بنا معنایی دیگر دارد به خصوص صحن مسجد که اصولا بر خلاف مساجد سنتی ایران به صورت نیمه باز طراحی شده است . در مجموع ، استفاده از انواع فضا ها در این مجموعه باعث ایجاد بنایی شده است که آن را از بناهای دیگر متمایز می سازد.

**تزئینات :**

یکی از مهمترین نکاتی که در این بنا جلب توجه می کند، تزئینات بناست. تقریباً انواع هنرهای تزئینی معماری ایران در این بنا به کمال مورد استفاده بوده است. انواع کاشیکاری، کادربندی، رسمی بندی و یزد بندی، مقرنس کاری، گچبری، نقاشی، کارهای چوبی در این بنا دیده می شود. اما استفاده محدود و ساده از این تزئینات که به صورت استفاده غالب از نمای آجری بارنگ مطبوع آن است، آرامشی عارفانه در نما و سایر بخشها بوجود آورده که بخصوص در بد و ورود هر بیننده را تحت تأثیر قرار می دهد. گنبد بزرگ و خوش تناسب بنا نیز که نمایی آجری دارد علیرغم ارتفاع زیاد آن، واجد مردم واری و تواضع خاصی است که در تعداد کمی از این گونه بناها دیده می شود. برخلاف بناهای سنتی ایران بخصوص مساجد که نماهای اصلی کاشیکاری شده و احجام را تحت تأثیر قرار می دهند، استفاده یکنواخت آجر و رنگ یکنواخت حاکم در نماهای اصلی و فرعی باعث شده تا احجام بنا خود را بهتر بنمایانند. مجموعه این عوامل بنایی را بوجود آورده که برخورد جدید و نوآورانه ای را در بنا به نمایش گذارد که نشانه هایی از تحولات زمانه خود را دارد

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** **فاطمه  
کشاورز خالقی**

**درس :**  
**معماری اسلامی**  
**۹۱-۹۰**

**عنوان پژوهه :**  
**مسجد آقا بزرگ**

و(و)دی (دید از داخل)



نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :

معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

صفحه مرکزی(گودال باغچه)



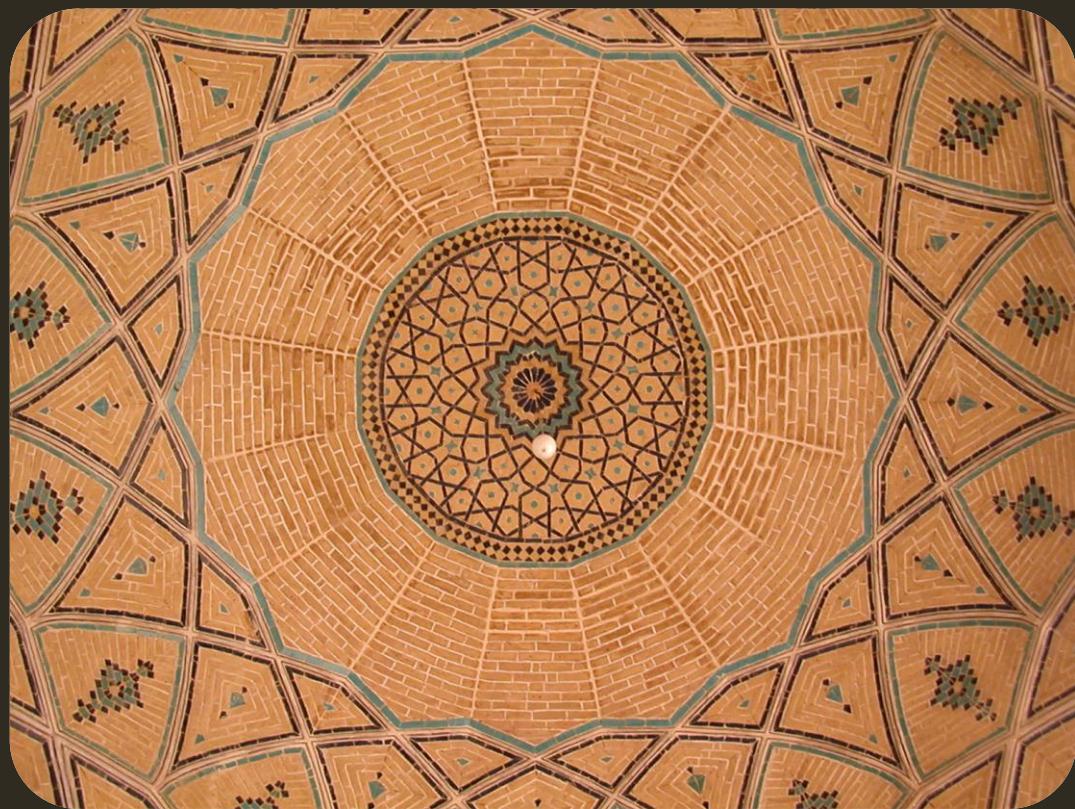
نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

هشتمی ۹۰۹ دی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

نام :

حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

(واقع ها



کاشیکاری



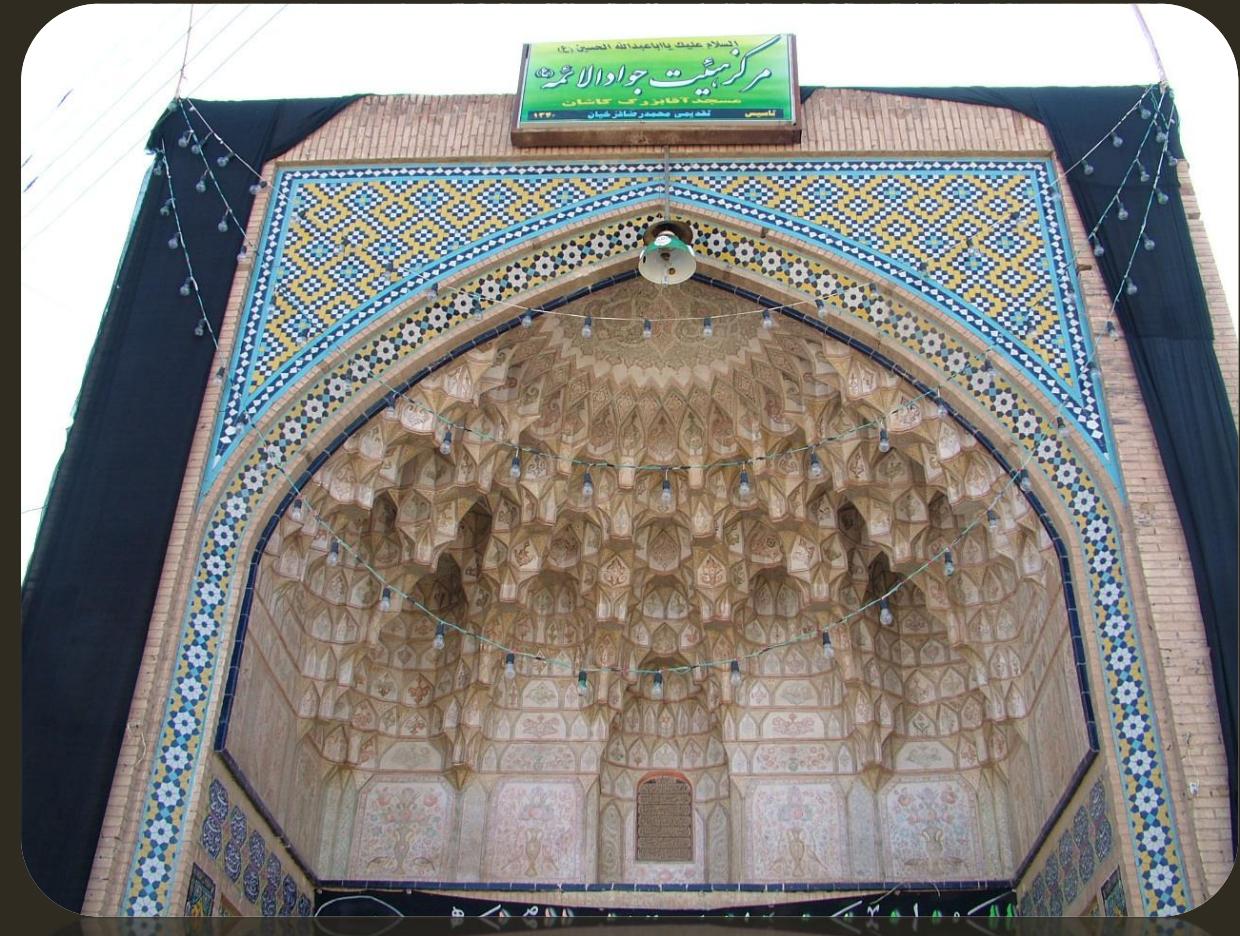
نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

## کاشیکاری - همنس



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پروژه :  
مسجد آقا بزرگ

## جایگاه تاریخی معماری بنا :

بنای مسجد-مدرسه آقا بزرگ کاشان زمانی ساخته شده که اولین نشانه های تأثیر پذیری معماری ایران از غرب مشاهده می شود. تقریباً همزمان با این بنا، بناهایی چون عالی قاپو و کاخ گلستان با الهام از معماری غرب ساخته شده اند، همچنین گروه دیگری از بناها بخصوص مساجدی که زمان پادشاهی محمد شاه قاجار در شهرهای مختلف ساخته شده اند مانند مسجد امام تهران با الهام کامل از معماری سنتی بویژه معماری صفویه راه معماری سنتی را پیموده اند، اما بنای مورد بحث هیچ یک از این دوراه را نرفته است. در عین اینکه می توان این بنارا کاملاً منطبق با شیوه معماری سنتی ایران دانست، نمی توان منکر تفاوتها و نوآوریهای گاه غیر قابل بیان آن با بناهای گذشته شد. گویی معمار این بنا هم متوجه تغییرات زمانی خود بوده و هم به ارزش های پایدار معماری گذشته این سرزمین بخوبی واقف بوده است. استفاده از اختلاف سطح و طبقات و بازی با احجام با درک تازه ای از فضا و برخور迪 بی پیرایه با تزئینات، در این بنا نوید نگرشی نو و هماهنگ با زمانه نو را می داد. اما معماری ایران به راه دیگری افتاد و این بنا بعنوان محدود نمونه هایی از این دست باقی ماند. اکنون می توان در نگاه به گذشته معماری ایران به این بنا بعنوان نمونه ای که بیشتر متعلق به امروز است، نگریست.

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

**نام :**  
**حسین اکبرپور**

**استاد :** فاطمه  
کشاورز خالقی

**درس :**  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

**عنوان پژوهه :**  
مسجد آقا بزرگ

**ویژگیهای بنا:** از خصوصیات بارز بنا معماری ویژه گنبدخانه است که بر روی ۸ پایه عظیم بر پا شده، زیرا در طرح مساجد قدیمی ایران ایجاد گنبد بر روی پایه‌های آزاد به ندرت دیده می‌شود نتیجه عملی اجرای این نوع طرح، جریان یافتن هوای خنک در فضای گنبدخانه در فصول گرم و تابستانهای داغ منطقه کویری است. از این‌رو در این مسجد، برخلاف دیگر مساجد که جبهه جنوب گنبد خانه را به منظور ایجاد محراب مسدود می‌کنند و جرزهای نسبتاً قطعی می‌سازند، جانب جنوب، جنوب شرقی و جنوب غربی آن آزاد و رها بنا شده و محراب در دیوار رواقی که گردآگرد گنبدخانه را فراگرفته ساخته شده است. از ویژگیهای دیگر، گودال با غچه (حیاط تحتانی) است که حوض بزرگ) آب‌نما (و با غچه‌های آن به طراوت فضا کمک می‌کند. با توجه به سادگی و بی‌پیرایگی این مجموعه، هیچ‌گونه زیاده‌روی در تزیین، به ویژه در کاشیکاری این بنا به چشم نمی‌خورد. تزیینات اندک این مسجد و مدرسه به گچبری، نقاشی، کارهای چوبی (کنده‌کاری، گره‌چینی، آلت و لقط)، مقرنس‌کاری، کاشیکاری رسمی‌بندی و یزدی‌بندی منحصر می‌گردد. یک جفت درِ نفیس (درِ مدخل اصلی مسجد (که کنده‌کاری شده و با گره‌چینی و گل میخ تزیین گردیده از ارزش والایی برخوردار است.

دب ۹۵ دی



نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پژوهه :  
مسجد آقا بزرگ

نام :  
حسین اکبرپور

استاد : فاطمه  
کشاورز خالقی

درس :  
معماری اسلامی  
۹۱-۹۰

عنوان پروژه :  
مسجد آقا بزرگ

lajourd.com  
Naghsh-negar.ir  
Karshiv.com  
Iran-eng.com  
Civil.ir  
Saeidnavaei.ir

- \* کتاب معماری اسلامی استاد پیرنیا
- \* عکسبرداری و تهیه نقشه میراث فرهنگی
- \* گلچینی از مقالات دانشجویی